

Representantforslag 38 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud, Martin Henriksen, Torgeir Micaelsen og Ingvild Kjerkol

Dokument 8:38 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Giske, Christian Tynning Bjørnø, Marianne Aasen, Tone Merete Sønsterud, Martin Henriksen, Torgeir Micaelsen og Ingvild Kjerkol om en styrket innsats mot mobbing i skolen

Til Stortinget

Bakgrunn

Norske og svenske studier tyder på at rundt 1,5 prosent av elevene i grunnopplæringen opplever omfattende mobbing over lang tid, blant annet studien «Kränkningar i skolan – analyser av problem och lösningar», utført av det svenske Skolverket i 2013. Det betyr at rundt 9 000 elever i norske grunnskoler opplever systematisk mobbing, utestenging og trakassering over måneder og år.

I tillegg melder Elevundersøkelsen om at 20 000 elever blir mobbet hver uke, og ytterligere 40 000 elever to til tre ganger i måneden. Som det fremkommer i studien fra Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) «Framgangsrike skoler under Kunnskapsløftet» fra 2012, er det å stoppe mobbing og bygge gode klassemiljø viktig for hver elev, men også for læring på skolen. Resultater fra en spørreundersøkelse utført av Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NI-FU) blant elever og lærere på 9. trinn og i videregående trinn i 2012, viste også en sterk sammenheng mellom trivsel og prestasjoner.

De siste årene har man sett en rekke alvorlige mobbesaker, saker som også har fått bred oppmerksomhet i mediene. Flere av sakene understreker de aller mest alvorlige og tragiske utfallene mobbing kan gi. Å bli utsatt for mobbing kan få alvorlige konsek-

venser for den som utsettes for det, både på kort og lang sikt. Trygghet og trivsel i skolen er en forutsetning for god læring. Alle elever har en lovfestet rett til å føle seg trygge på skolen, og det er skolens ansvar å sørge for at rettigheten oppfylles.

Det er lærernes og skoleledernes ansvar å ta tak i alle de sosiale problemene elevene møter. Det er flere grunner til dette: For det første fordi det handler om barn og unges livskvalitet. Skolen er elevenes arbeidsplass, de tilbringer svært mye av sitt liv der, og de skal kunne føle seg trygge på skolen.

For det andre er sosiale ferdigheter også noe som skal læres i skolen, det er nedfelt i læreplanens kompetansemål. I kunnskapsløftets (LK06) generelle del heter det at opplæringen skal gi elevene «kyndighet og modenhet til å møte livet sosialt, praktisk og personlig». Her uttrykkes det blant annet at det i skolen skal arbeides med å utvikle elevenes sosiale ferdigheter, og det påpekes spesifikt at skolen ikke bare skal dreie seg om fag. Skolen skal ikke bare se til at elevene får skolefaglige kunnskaper, men også bidra til at elevene utvikler seg sosialt og personlig. Ifølge Utdanningsdirektoratet beskrives det skolen og lærerne skal tilføre elevene best som sosial kompetanse, hvilket innebærer at elevene skal utvikle sosiale ferdigheter som samarbeid, selvkontroll, ansvar og empati for andre.

Det er ingen tvil om at alle er avhengige av sosial kompetanse for å kunne delta i sosiale fellesskap. Evne til respekt for andre og til å få et sosialt fellesskap til å fungere er noe av det viktigste barn og unge skal få med seg fra oppveksten.

For det tredje er trygghet en fundamental forutsetning for all annen læring. Det er vanskelig for en elev å konsentrere seg i timene om hun gruer seg til friminuttene, og det er vanskelig å føle motivasjon for skolegangen om man ikke har noen venner på skolen. Ikke minst er det vanskelig å lære de grunnleggende

sosiale ferdighetene om man ikke er en del av det sosiale miljøet. Mobbing påvirker skoleresultatene til alle i miljøet som er rammet, og hele gruppen kan bli preget av mer utrygghet og dårligere læringsmiljø. Undersøkelsen «Violence, bullying and academic achievement: A study of 15-year-old adolescents and their school environment» (2013), foretatt blant 56 skoler i Oslo, viste at resultatene for elever som går på skoler med mye mobbing, ligger nesten en hel karakter lavere enn på skoler med lite mobbing.

Forslagsstillerne vil fremheve at det gjøres mye godt arbeid i norske skoler for å bidra til at barn og unge har en god skolehverdag. Samtidig er det sider ved livet som barn og ungdom som er mer krevende i dag enn tidligere. NOVAs studie Ungdata (2013) viser at forventningene om å være vellykket og prestere er blitt sterkere. Studien forteller at elevene er mer ansvarsfulle, ruser seg mindre og er mindre voldelige enn noen gang, men samtidig øker forventningspress og stress. Det å bli holdt utenfor av jevnaldrende, og ikke være akseptert og inkludert, oppleves uten tvil stressende for mange unge.

Forslagsstillerne viser til at det under regjeringen Stoltenberg II ble gjennomført en rekke tiltak for å styrke arbeidet mot mobbing. Blant annet ble det tatt initiativ til og gjennomført store tilsyn med skoler og kommuner for å innskjerpe på de fulgte opp lovverket i mobbesaker og arbeid med godt læringsmiljø. Det ble opprettet et Nasjonalt senter for læringsmiljø for å støtte skolenes arbeid mot mobbing, innført en fem-årig satsing kalt «Bedre læringsmiljø» og man økte oppmerksomheten på mobbearbeid i lærer- og rektorutdanningen. Videre ble alle kommuner oppfordret til å styrke den lokale forankringen av «Manifest mot mobbing» gjennom å gjøre egne vedtak om å skrive under og forplikte seg lokalt, det ble innført en lov som førte til at skoler fikk delt bevisbyrde i mobbesaker, og foreldelsesfristen for straffesaker om psykososialt miljø ble utvidet fra to til fem år. Det ble videre bevilget penger til to stillinger hos Barneombudet øremerket til arbeid mot mobbing, gitt økte bevilgninger til anti-mobbe-programmer og innført spesielle tiltak rettet mot kommuner og skoler som Elevundersøkelsen viste hadde hatt særlige problemer med mobbing i flere år. Likevel mener forslagsstillerne at det må gjøres mer, og vil presisere at man ikke er i mål før alle barn i norsk skole opplever en trygg og sikker skolehverdag.

Forslagsstillerne viser til at regjeringen Stoltenberg II i august 2013 satte ned Djupedal-utvalget for å ta en grundig gjennomgang av hvordan norsk skole arbeider med å bekjempe mobbing, ved å vurdere de samlede virkemidlene for å skape et trygt psykososialt skolemiljø, motvirke og håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering i skolen. I mars i 2015 la utvalget frem sin utredning, NOU 2015:2 Å høre til – virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø.

Utvalget pekte på fem utfordringer: elevens rettssikkerhet, skolekultur, involvering og samarbeid med elever og foreldre, ansvarliggjøring og systematikk og til slutt organisering og ansvarsfordeling i støttesystemet, og kom med rundt 100 forslag for et bedre psykososialt miljø i skolen. Blant disse var en ny statlig satsing med skolebasert kompetanseutvikling, styrket håndheving og endring av opplæringsloven, mer forskning om mobbing, og til slutt en satsing på skolehelsetjenesten, med det utvalget kalte «et lag rundt eleven». Mange av disse forslagene er nå ferdig utredet og kan raskt iverksettes.

Særlig peker utvalget på sju prioriterte områder for å løse utfordringene slik at alle elever får et trygt psykososialt skolemiljø:

1. En stor statlig satsing på en inkluderende skole for å intensivere arbeidet for trygge skolemiljø uten krenkelser og mobbing. Kompetansen om skolemiljø, krenkelser og mobbing skal økes gjennom skolebasert kompetanseutvikling til alle landets skoler. Alle skoler skal få mer kunnskap om å oppdage og reagere på mobbing.
2. Endring av opplæringsloven. Skoleeierens og skolens plikter må presiseres, og reglene om hvordan skolene skal håndtere saker hvor elever blir krenket eller mobbet, må bli tydeligere. Skolen skal ikke være usikker på hva som skal gjøres.
3. Styrket håndheving av opplæringsloven. Det må være systemer som bedre enn dagens system sørger for at elevenes rettigheter blir oppfylt. Elever som krenkes og mobbes må kunne få hjelp fort. Utvalget foreslår at elever som krenkes, skal kunne klage til Barneombudet. Barneombudet gis myndighet til å gjøre vedtak om administrative sanksjoner og reaksjoner, og kan kreve oppreisning på vegne av eleven for ikke-økonomisk tap på grunn av krenkelser.
4. Målrettet innsats for å forebygge og håndtere krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering. Arbeidet mot digital mobbing må intensiveres. Elever og foreldre må involveres i arbeidet. Gode holdninger og verdier starter hjemme, og det er avgjørende at foreldrene er medspillere i arbeidet.
5. Styrking av skoleeierskapet. Aktive skoleeiere er avgjørende for arbeidet lokalt. Skoleeier er ansvarlig for at elevenes rettigheter oppfylles. Skoleeier må få bistand i hvordan de aktivt kan bidra til å sikre at skolene er fri for mobbing og krenkelser.
6. «Et lag rundt eleven». Mange yrkesgrupper i skolen og kommunen kan bidra til et bedre skolemiljø. Utvalget understreker skolehelsetjenestens og Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PP-tjenesten) sin betydning, og vil anbefale nye stillinger i skolehelsetjenesten.

lehelsetjenesten og endring av PP-tjenestens mandat.

7. Det er videre behov for ny forskning på kunnskapssvake områder.

Forslagsstillerne konstaterer at regjeringen Solberg foreløpig ikke har tatt initiativ til et eneste tiltak av betydning mot mobbing. Forslagsstillerne merker seg at regjeringen har varslet at den skal legge frem sine tiltak om mobbing i løpet av vårsesjonen 2016. Forslagsstillerne vil bemerke at det allerede er ni måneder siden anbefalingene fra utvalget var klare, og er skuffet over at dette arbeidet ikke kommer raskere i gang. Forslagsstillerne mener viktige vedtak bør gjøres så fort som mulig, slik at de som blir utsatt for mobbing sikres økt hjelp raskt.

Hensikten med dette representantforslaget er å sørge for at det raskt settes i gang tiltak innenfor alle de syv prioriterte områdene som Djupedal-utvalget peker på. Forslagsstillerne vil blant annet trekke frem viktigheten av at det settes i verk tiltak som styrker kompetansen om mobbing og psykososialt arbeidsmiljø i alle ledd. Det må etableres strukturer som sikrer informasjon og dialog gjennom et godt skolehjem-samarbeid. Forslagsstillerne mener også det bør etableres et mer uavhengig klageorgan, samt at det bør innføres et tydeligere sanksjonssystem rettet mot skoler som ikke på en god nok måte tar tak i mobbeproblematikk.

Det må også legges til rette for tverrfaglig samarbeid som sikrer at hver enkelt mobbesak blir håndtert på en god måte. Pilotprosjektet med beredskapsteam mot mobbing i kommunene har vist seg å være en god organisering som bidrar til at mobbesaker blir håndtert på en effektiv måte og at nødvendige tiltak kan settes i gang raskt. Tverrfaglighet handler også om å sørge for at ulike faggrupper får mulighet til å utfylle hverandre til det beste for eleven.

Forslagsstillerne mener videre det er grunn til å endre opplæringsloven på flere punkter for å presisere skoleeierens og skolens plikter, tydeliggjøre reglene for hvordan skolene skal håndtere saker hvor elever blir krenket eller mobbet, styrke elevens rettsvern og sikre elevenes rett til et trygt fysisk og psykisk skolemiljø. Forslagsstillerne vil poengtere at det er viktig at loven og lovens formål tilgjengeliggjøres for både skoleledelse, elever og ansatte.

En styrket skolehelsetjeneste, godt samarbeid med PP-tjenesten og flere ansatte i skolen med sosialpedagogisk kompetanse vil kunne bidra til et mer helhetlig lag rundt eleven, som igjen betyr en helhetlig tilnærming for å løse og forebygge psykososiale utfordringer. Representanter fra Arbeiderpartiet har tidligere, i Dokument 8:11 S (2014–2015), foreslått flere tiltak for en bedre skolehelsetjeneste, blant annet øremerking av midler til skolehelsetjenesten. Forslagsstillerne vil bemerke at også Djupe-

dal-utvalget mener dette er nødvendig i et anti-mobbe-perspektiv. Forslagsstillerne viser også til at det bør innføres mulighet for at helsesøstre kan videreformidle/henvide ungdom til Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) eller psykologi, med kopi til fastlege.

Det fremkommer av Djupedal-utvalgets arbeid at skoleledere etterspør større oppmerksomhet om psykisk helse i anti-mobbeprogrammene som mottar støtte fra Utdanningsdirektoratet. Programmene er ment å være av universell og forebyggende karakter, og tilbakemeldingen er at psykisk helse burde vært en tydelig komponent i programmene for at skolen skal ha mer helhetlig støtte i sitt arbeid med denne tematikken. Forslagsstillerne viser til at representanter fra Arbeiderpartiet, i Dokument 8:134 S (2014–2015), fremmet flere forslag for en satsing på psykisk helse i skolen. Forslagsstillerne vil understreke at det er viktig at barn og unge i skolen også lærer om psykisk helse, på samme måte som de lærer om fysisk helse. Kunnskap om den psykiske helsen har derfor en viktig plass i skolen. Det gir mestring å forstå sin egen helse, og tabuene bygges ned ved mer åpenhet. Skolen er en viktig arena for læring, trening og mestring av ens egen psykiske helse – også for å forhindre mobbing.

Forslagsstillerne etterlyser avslutningsvis en større vekt på å forebygge mobbing. Ved å arbeide systematisk med elevens læringsmiljø vil man forminske mobbing på sikt. Man må evne å se mobbing ikke bare som et skoleproblem, men som et samfunnsproblem. Derfor må også myndighetene greie å utløse frivillige ressurser som arbeider forebyggende i idretten og på barn og unges fritidsarenaer.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sette i gang skolebasert kompetanseutvikling i anti-mobbearbeid for rektorer, lærere og andre ansatte i skolen, slik at kunnskapen om hvordan man forhindrer og stopper mobbing, spres til alle voksne som arbeider i skolene. Det må legges en plan for at alle ansatte i skolen skal gjennomgå en slik skolering.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at klagebehandling av mobbesaker flyttes fra Fylkesmannen til Barneombudet eller et uavhengig mobbeombud. Ombudet må tilføres ressurser dersom de ikke har nok kapasitet til dette med dagens bemanning. Inntil en nasjonal, uavhengig klageinstans er på plass, er det viktig å sikre organisasjonene som driver bistand til mobbeofre tilstrekke-

- lig støtte.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for nødvendige fullmakter og regelverk slik at Barneombudet/mobbeombudet kan iverksette nødvendige sanksjoner som bøtelegging overfor skoler som over tid ikke tar mobbeproblematikk på alvor, i tråd med anbefalingen fra Djupedal-utvalget.
 4. Stortinget ber regjeringen gi helsesøster rett til å henvise elever videre til psykolog, barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) eller annen ekspertise, med kopi til fastlegen.
 5. Stortinget ber regjeringen sørge for at alle skoler er knyttet til beredskapsteam mot mobbing med tilstrekkelig kapasitet til å bistå i arbeidet mot mobbing.
 6. Stortinget ber regjeringen bidra til at det blir ansatt flere sosialrådgivere og miljøarbeidere på skoler med høye mobbetall.
 7. Stortinget ber regjeringen sette i gang prosjekter for å prøve ut modeller for bedre skole-hjem-samarbeid.
 8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for bedre samarbeid mellom skolen og frivillige organisasjoner, spesielt rettet mot kompetanseheving, bevisstgjøring og refleksjon om temaer som seksualitet, rus, inkludering og mobbing.
 9. Stortinget ber regjeringen styrke tilskuddsordninger og andre støtteordninger for organisasjoner og frivillige som arbeider forebyggende mot mobbing og for trygge ungdomsmiljø i og utenfor skolen.
 10. Stortinget ber regjeringen sørge for et regelverk som gir større anledning til å skifte ut skoleledelse som over tid viser at de ikke makter å forebygge og håndtere mobbesaker.
 11. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av opplæringsloven for å innføre aktivitetsplikt for skolen, tydeliggjøre reglene for håndtering av mobbesaker og bedre elevers rettsvern og rett til et trygt fysisk og psykisk læringsmiljø, basert på Djupedal-utvalgets anbefalinger.
 12. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfesting av nulltoleranse for personale som krenker elever og skjerpe aktivitetsplikten for skoleeier og skole dersom ansatte mistenker at andre ansatte krenker elever.
 13. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfesting av en oppreisningsordning for krenkelser i saker der skolen ikke har gjort nok for å forebygge, avdekke eller håndtere krenkelser.
 14. Stortinget ber regjeringen etablere et utdanningsrettslig fagmiljø ved et av landets juridiske fakulteter.
 15. Stortinget ber regjeringen sørge for at det blir gjennomført jevnlig anonyme brukerundersøkelser av skolehelsetjenesten.
 16. Stortinget ber regjeringen sørge for at skolehelsetjenesten har tilstrekkelige ressurser for å følge opp arbeidet mot mobbing.
 17. Stortinget ber regjeringen sørge for at forebyggende arbeid mot mobbing er tema på lærer-, rektor- og skolelederutdanningene.
 18. Stortinget ber regjeringen gi Utdanningsdirektoratet i oppdrag å utvikle en kompetansepakke for elever og elevråd med informasjon om elevers rettigheter, elevdemokrati, tilpasset opplæring og rådene og utvalgenes rolle på skolene, i samarbeid med Elevorganisasjonen.
 19. Stortinget ber regjeringen styrke skolebiblioteket, «stille-rom» og andre tilsvarende tilbud som gir elever et pusterom i skolehverdagen.
 20. Stortinget ber regjeringen bygge opp fagmiljøer med spisskompetanse på krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering knyttet til diskrimineringsgrunnlagene i skolen.
 21. Stortinget ber regjeringen oppfordre skolene til å inkludere elevene i diskusjon om og arbeidet med å uforme ordensreglement ved skolene, i tråd med Djupedal-utvalgets anbefalinger.
 22. Stortinget ber regjeringen gi Utdanningsdirektoratet i oppdrag å tydeliggjøre kravene i læreplanverket for å styrke elevenes digitale kompetanse, herunder digital dømmekraft.
 23. Stortinget ber regjeringen gjennomgå Foreldreutvalg for grunnsopplæringen (FUG) sitt mandat med mål om å tydeliggjøre oppgavene, med særlig blick på økt innsats knyttet til det psykososiale skolemiljøet, i samarbeid med FUG.
 24. Stortinget ber regjeringen sørge for at skolers planer for arbeid med det psykososiale skolemiljøet skal forelegges kommunestyret eller fylkestinget til informasjon.
 25. Stortinget ber regjeringen utarbeide en tydelig veileder om håndtering av krenkelser, mobbing, trakassering og diskriminering som bygger på kunnskap om hva som virker, og om skolenes nye aktivitetsplikt.

12. januar 2016